

Govor guvernera , g. Bedri Hamza, na konferenciji u organizaciji Američke privredne komore na temu “Uticaj bankarskog sektora u razvoju privatnog sektora”

Dozvolite mi da prvo čestitam Američku privrednu komoru za organizovanje ove konferencije, što nama omogućava da vidimo zajedno oni koji su glavni nosioci ekonomskog razvoja zemlje i one koji nose veoma važan teret, što je finansiranje ekonomskog razvoja zemlje.

Ekonomski razvoj ne može se ostvariti bez razvijenog privatnog sektora . Razvoj privatnog sektora zahteva finansijski sistem koji je u stanju da obezbedi održivo finansiranje i povoljnije uslove za poslovanje. S druge strane , da bi imali razvijen finansijski sektor , treba da imamo uspešno poslovanje , koji bi njihovim poslovanjem doprineli razvoju finansijskog sistema . Na osnovu toga, smatramo da efikasna interakcija između dva sektora je preduslov za privredni razvoj zemlje, Međutim, ova interakcija ne može biti efikasna bez prave saradnje između dva sektora da zajedno prevaziđu izazove koji ometaju dalji napredak odnosa između finansijskog sistema i poslovanja .

Prema tome, konferencije poput ove predstavljaju veliki značaj u omogućavanju otvoreni razgovora između banaka i biznisa , gde mogu se razgovarati o raznim pitanjima koji su neophodni da dodatno poboljšaju ulogu bankarskog sektora u ekonomskom razvoju zemlje.

***

Ekonomija Kosova u 2015 karakteriše se ubrzanim tempom , nastalog uglavnom povećane domaće tražnje . Godišnja stopa rasta u 2015 godini se očekuje da dostigne oko 3.5 odsto. Rast novih potrošačkih kredita i pošiljka imaju značajan uticaj na povećanje raspoloživog dohotka građana i , shodno tome , na rast privatne potrošnje; dok javna potrošnja takođe je povećana. Značajan doprinos ekonomskom rastu ove godine dale su investicije , gde pored lokalnih investicija imalo je i značajan rast stranih direktnih investicija. S druge strane , uprkos najvećom stopom rasta izvoza , značajni viši nivo uvoza robe je uticao da trgovinski deficit robe se poveća za 2.7 odsto do oktobra 2015. Izvoz robe u tom periodu obeležio godišnji rast od 4.0 odsto, dok uvoz robe povećan za 2.9 odsto.

***

Dinamika aktivnosti bankarskog sektora nesumnjivo je bio jedan od glavnih odlučujućih faktor dinamike ukupne ekonomske aktivnosti u zemlji. Tokom 2015, kreditna aktivnost bankarskog sektora zabeležila najveći rast u poslednjih nekoliko godina. Istovremeno, kamatne stope na kredite obeležile nagli pad, kao i poboljšani su uslovi kreditiranja. Sve to govori o značajnom poboljšanju uslova finansiranja privrede zemlje, koje se ogledaju u povećanju ukupne privredne aktivnosti.

***

Ukupna vrednost aktivnih kredita na bankarskom sektoru Kosova u oktobru 2015 iznosila 2 milijarde evra, što predstavlja godišnji rast od 8.2 odsto, dok u istom periodu, prošle godine krediti su zabeležili godišnju stopu rasta od samo 3.1 odsto. Kategorija koja je doprinela najvišem rastu ukupnih kredita, je kategorija kredita za preduzeća, koja beleži godišnji rast od 5.9 odsto. Važno je napomenuti, da u okviru kredita za preduzeća, najveći rast je označen u sektorima koji imaju manji udeo u ukupnim kreditima bankarskog sektora, što ukazuje da su banke počele razmišljati više o potrebi za diversifikaciju svojih portfolija i za veću podršku sektorima koji su od velikog značaja za ekonomski razvoj zemlje. Tačnije, sektori koji su beležili najveći rast primljenih kredita su proizvodnom sektoru sa godišnjim rastom od 16.7 odsto i sektor poljoprivrede povećan za 11.8 odsto u oktobru 2015.

Pored činjenice da imamo ubrzani tempo kreditiranja, važna je činjenica da najveći deo novih kredita izdatih u periodu januar-oktobar 2015 je izdat za investicione svrhe preduzećima. U okviru ukupnih novih kredita izdatih preduzećima tokom ovog perioda, investicioni krediti imali udeo od 64.3 odsto.

***

Sklonost bankarskog sistema u funkciji daljeg razvoja samog sistema, kao i u funkciji ekonomskog razvoja zemlje, primećen i u strukturi kredita za stanovništvo, gde je registrovan veći tempo hipotekarnog tržišta. U periodu januar-oktobar 2015, vrednost novih hipotekarnih stambenih kredita bila je 55.8 miliona evra, što predstavlja godišnji porast od 36.6 odsto.

***

Pored povećanja obima kreditiranja , 2015 godina karakteriše značajan napredak u kreditnim uslovima . Prosečna kamatna stopa na kredite u oktobru 2015 bila 8.2 odsto, u poređenju sa stopom od 10.4 odsto u oktobru 2014 i 11.4 odsto u oktobru 2013. Ovaj nivo kamatni stopa učinio je da troškovi finansiranja banaka na Kosovu budu na približni nivo troškova finansiranja u drugim zemljama u regionu, predstavljajući značajan napredak u jednoj od oblasti koji neprekidno je prijavljen od strane preduzeća kao prepreka za razvoj njihovog poslovanja. U okviru kredita preduzećima, naročito vredi pomenuti značajno smanjenje kamatne stope za poljoprivredne kredite, koji u oktobru 2015 imali su prosek od 9.0 odsto. Dok pre oko dve godine , prosečna kamatna stopa na ove kredite je bila oko 20 odsto.

***

Imajući u vidu da kamatne stope na kredite u velikoj meri određuju se od koštanja koje snose banke , zatim je rizik sa kojim se suočavaju banke, kao i uslovi konkurencije na tržištu , možemo proceniti da razvoji u svim ovim oblastima tokom poslednjeg perioda imali su značajnu ulogu u smanjenje kamatne stope.

- Niski troškovi finansiranja za banke , uglavnom izraženi iz kamatne stope na depozite, koji u oktobru 2015 imali prosek od 0.9 odsto predstavlja jedan od glavnih obveznika na smanjenje kamatne stope na kredite.
- Kreditni rizik u 2015 godini obeležio dalji pad. Već niska stopa nekvalitetnih kredita, u oktobru 2015 je dodatno u padu na 6.8 odsto u poređenju sa stopom od 8.7 odsto koja je obeležena u oktobru 2015. Ova stopa nekvalitetnih kredita predstavlja najniži nivo registrovan od juna 2012 i nastavlja da održi Kosovo kao zemlja sa najnižom stopom nekvalitetnih kredita u regionu.
- Što se tiče dešavanja u oblasti konkurencije, Centralna banka Republike Kosova je neprekidno radila da obezbedi uslove za razvoj konkurencije u finansijskom sistemu Kosova. U tom kontekstu, neprekidno povećanje banaka koji imaju dozvolu za rad na Kosovu je dovelo do povećanja konkurencije u bankarskom tržištu , što je dovelo do razvoja novih proizvoda i povećanje efikasnosti u sektoru. Kao pokazatelj povećanja

konkurencije u bankarskom sektoru može da posluži i pokazatelj stepena koncentracije bankarskog tržišta , koji uz sve to i dalje ostaje na vrhu , opada kontinuirano.

***

Na osnovu onoga što sam izneo do sada, smatram da uloga bankarskog sektora Kosova u ekonomskom razvoju zemlje je velika i u rastu. Međutim, uprkos kontinuiranom rastu kreditiranja , odnos između ukupnih kredita i bruto domaćeg proizvoda ostaje na oko 35 odsto , najniži odnos u poređenju sa drugim zemljama regiona i razvijenih privreda. Ovo pokazuje da ekonomija zemlje, uzimajući u obzir njenu veličinu , ima kapacitet da apsorbuje dalju ekspanziju bankarskog kreditiranja.

Kako možemo doći do većeg stepena kreditiranja svakako mogli bi da čujemo više od predstavnika komercijalnih banaka pozvani na ovoj konferenciji, kao i predstavnici preduzeća ovde u audijenciji. Međutim, želeo bi da naglasim da potrebu za povećanje nivoa finansijskog posredovanja ne treba posmatrati samo od strane ponude kredita, ali jednako je važna tražnja za kreditima, pri čemu se zahteva od preduzeća da apliciraju za kredite sa kvalitetnim projektima i povećaju transparentnost kroz realno finansijsko izveštavanje. Odnosno, rast kredita ne bi trebalo da izgleda samo u smislu kreditiranje postojećih dužnika, kojima posebnu pažnju treba posvetiti potencijalni rizik od preopterećenja duga. U tom kontekstu, neophodno je da proširenje finansijskog posredovanja vrši kroz širenje baze bankarskih klijentela, obezbeđujući viši stepen uključivanja građana i biznisa sa pristup na bankarske usluge.

U tom smislu, Centralna banka Republike Kosova smatra kao veoma značajnu i finansijsku edukaciju javnosti , oblast za koju se intenzivno angažujemo kroz različite aktivnosti.

***

Na kraju, želim da izrazim posvećenost i spremnost Centralne banke Republike Kosova da osigura stabilan finansijski sistem i pomogne dalji razvoj ovog sistema kako bi ekonomija zemlje uživala finansijske efikasne i bezbedne usluge. .

Želim vam lep dan sa poverenjem da razgovori na ovoj konferenciji će doprineti daljem unapređenju uloge bankarskog sektora u ekonomskom razvoju zemlje.

